

Отримано: 14 травня 2021 р.

Прорецензовано: 31 травня 2021 р.

Прийнято до друку: 05 червня 2021 р.

e-mail: mykhailo.arych@gmail.com

DOI: 10.25264/2311-5149-2021-21(49)-42-47

Арич М. І., Олексин А. Г. Фінансово-економічні аспекти безпеки продовольчого ринку. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог: Вид-во НаУОА, червень 2021. № 21(49). С. 42–47.

УДК: 336.6:368

JEL-класифікація: O13, Q12, Q14, Q18

ORCID-ідентифікатор: orcid.org/0000-0002-0910-2332

ORCID-ідентифікатор: orcid.org/0000-0002-4194-5962

Арич Михайло Іванович,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів
Національного університету харчових технологій

Олексин Артур Григорович,

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічних, корпоративних фінансів та фінансового посередництва
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ

У роботі висвітлено основні складові та особливості фінансово-економічної безпеки продовольчого ринку. Так, проаналізовано понятійно-категоріальний апарат досліджуваних термінів, фактори впливу, економічні умови та принципи формування безпеки продовольчого ринку; досліджено ключові напрями, методи державної політики в сфері дотримання фінансово-економічної безпеки продовольчого ринку; вивчено та узагальнено структуру та складові механізму, а також загрози та потенційні можливості підвищення рівня фінансово-економічної безпеки продовольчого ринку.

Ключові слова: фінансово-економічний, безпека, продовольчий ринок, агропромисловий комплекс, Україна.

Арич Михаил Иванович,

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов
Национального университета пищевых технологий

Алексин Артур Григорьевич,

кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры общественных,
корпоративных финансов и финансового посредничества
Черновицкого национального университета имени Юрия Федьковича

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ БЕЗОПАСНОСТИ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО РЫНКА

В работе проведен основных составляющих и особенностей финансово-экономической безопасности продовольственного рынка. Так, проанализированы понятийно-категориальный аппарат исследуемых терминов, факторы влияния, экономические условия и принципы формирования безопасности продовольственного рынка; исследованы ключевые направления, методы государственной политики в сфере соблюдения финансово-экономической безопасности продовольственного рынка; изучен и обобщен структуру и составляющие механизма, а также угрозы и потенциальные возможности повышения уровня финансово-экономической безопасности продовольственного рынка.

Ключевые слова: финансово-экономический, безопасность, продовольственный рынок, агропромышленный комплекс, Украина.

Mykhailo Arych,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Finance Department,
National University of Food Technology

Artur Oleksyn,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Public, Corporate Finance and Financial Intermediation
Yuri Fedkovych Chernivtsi National University

FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF FOOD MARKET SECURITY

The main components and features of financial and economic security of the food market are studied in the work. Thus, the conceptual and categorical apparatus of financial and economic security of the food market is analyzed, which includes such aspects as foreign economic, social, agricultural, food, agro-industrial, financial, as well as the aspect of product quality and safety. The factors of influence, economic conditions financial and economic security of the food market are studied. It is established that the main principles of food market security are the physical and economic availability of food; sustainability of food and stability of the food market; food quality and food safety for consumers; food self-sufficiency; food independence. The results of the scientific article also show that the main directions for the functioning of an effective state policy of food market security are: 1) the achievement of full food security in the production of agricultural products with the subsequent transformation of Ukraine into a major regional exporter of these products; 2) the formation of a strong agro-industrial complex, resistant to external and internal threats, based on the balanced development of all regions of the country; 3) the formation of foreign trade conditions for food security. It is determined that the main methods of public policy are administrative, economic, and legal. The paper also analyzes the structure and components of the financial and economic mechanism, which is a system of organizational, economic and legal measures taken to prevent threats to food market security. At the same time, the scientific work identifies potential opportunities to increase the level of financial and economic security of the food market: increasing the competitiveness of agricultural enterprises and intensifying their development; increasing the purchasing power of the population and their real incomes; creating financial reserve funds; providing quality information and analytical support, etc.

Key words: financial and economic security, food market, agro-industrial complex, Ukraine.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин формує конкурентні умови ведення господарської діяльності для всіх учасників, що звичайно створює позивні умови для підвищення ефективності ведення бізнесу. Особливої уваги тут потребує питання безпеки продовольчого ринку. У цілому, продовольча безпека розглядається як відповідний рівень продовольчого забезпечення громадян країни, що гарантує фінансово-економічну та соціально-політичну стабільність життя населення, його різносторонній розвиток, економічне зростання [1]. Крім цього, безпека продовольчого ринку також трактується як стан економіки, що під впливом зовнішніх та внутрішніх загроз чи можливостей створює умови для забезпечення населення важливо необхідних продуктів харчування відповідного асортименту та кількості [2]. Тому важливим для проведення якісного дослідження є визначення та обґрунтування фінансово-економічних аспектів формування системи безпеки продовольчого ринку. Крім цього, аналіз поданих елементів є необхідним з точки зору вивчення їх ролі у формуванні та використанні переваг та можливостей аграрного сектору країни у забезпеченні конкурентних позицій національної економіки на світовому ринку. При цьому, такі особливості аграрного сектору, як природно-кліматичні умови, геостратегічна позиція, інтенсивний розвиток сфери вторинної переробки, різноманітність організаційно-правових форм господарювання, розвиток наукового супроводу виробництва тощо, визначають характер впливу на такі конкурентні можливості та умови національної економіки, як посилення позицій на світовому продовольчому ринку; підвищення економічної, продовольчої, екологічної та енергетичної безпеки; формування соціально-економічних основ розвитку сільських територій; пропозиція інноваційних продуктів на світовому ринку; універсальність та адаптивність до будь-якої інтеграційної структури [3].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання безпеки продовольчого ринку країни, її факторів та умов забезпечення є досить-таки актуальним серед вітчизняних дослідників. Так, О. Т. Грехова досліджує поняття та ознаки продовольчої безпеки [4], М. М. Бабич – понятійно-категоріальну сутність продовольчої безпеки [5], Я. Алексеева, С. І. Мельник та М. Д. Курляк – наукові засади й принципи як продовольчої безпеки в цілому, так і категорії «національна продовольча безпеки» зокрема [6]. Більш розширені наукові дослідження принципів, інструментів та методів формування безпеки на продовольчому ринку представлені у роботах А. Д. Мостової, Л. В. Страшинської та Г. А. Грецької (вивчають методичні підходи та критерії оцінки рівня продовольчої безпеки України, його сучасний стан, а також напрями підвищення) [7; 8]; В. В. Немченко, С. В. Щербини, К. П. Голікової, В. А. Ільяшенко, К. Б. Козак (досліджують державну політику щодо підвищення безпеки на продовольчому ринку, її сутність, структуру та напрями реалізації як складову державної агропродовольчої політики України та основи життєзабезпечення й підвищення якості життя населення) [9–12]. При цьому, вивчення фінансово-економічних факторів формування безпеки продовольчого ринку заслуговує окремої уваги та детального аналізу.

Мета і завдання дослідження: вивчити та проаналізувати сутність та складові фінансово-економічної безпеки продовольчого ринку. Крім цього, відповідно до поставленої мети завданнями дослідження є опис та узагальнення концептуальних основ, принципів, загроз, напрямів вдосконалення та політики державного регулювання безпеки продовольчого ринку.

Виклад основного матеріалу. Якісний та науково-обґрунтований аналіз фінансово-економічних аспектів безпеки продовольчого ринку вимагає комплексного та всебічного підходу з метою вивчення всіх можливих його проявів та особливостей функціонування. Саме тому, характеризуючи подану категорію, ми досліджували такі аспекти, як концептуальні підходи до сутності; державна політика формування

безпеки продовольчого ринку; принципи, загрози, напрями оптимізації та фінансово-економічний механізм безпеки продовольчого ринку в сучасних умовах.

Сутність та характеристика досліджуваних категорій. Вивчаючи поняття безпеки продовольчого ринку, з метою детального та науково-обґрунтованого аналізу потрібно розглядати подану категорію комплексно та з усіх можливих точок зору. При цьому, О. І. Гойчук [14] виділяє такі аспекти продовольчої безпеки, як зовнішньо-економічний, соціальний, сільськогосподарський, продовольчий, агропромисловий, фінансовий, а також аспект якості та безпечності продукту.

Крім цього, М. М. Бабич, досліджуючи продовольчу безпеку, визначає такі концептуальні підходи до тлумачення та характеристики поданого досліджуваного поняття: стан системи (суспільні відносини, економіка, продовольчий ринок); рівень доступу (фізичний; фізичний та економічний; фізичний, економічний та соціальний; фізичний, економічний та соціальний з урахуванням якості продукції); механізм забезпечення (самозабезпечення, державне гарантування, реалізація аграрного потенціалу, сталий розвиток); ієрархічний рівень (глобальний, національний, регіональний, домогосподарства, індивідууму) [5].

Зупиняючись більш детально на фінансово-економічних аспектах, варто відмітити, що В. В. Немченко, вивчаючи чинники впливу на продовольчу безпеку, визначає такі їх економічні складові, як розвиток аграрного сектора та харчової промисловості в цілому; рівень експортно-імпортних операцій; купівельна спроможність населення; можливості використання інноваційних технологій; фінансові-економічні можливості суб'єктів господарювання та їх матеріально-технічне забезпечення; інвестиційна привабливість підприємств агропромислового комплексу; державна підтримка АПК тощо [9]. Схожі наукові погляди щодо фінансово-економічних основ безпеки продовольчого ринку описані у роботах В. Руликівського, який продовольчу безпеку розглядає в контексті таких складових [15]: забезпечення населення продуктами харчування; ефективний розвиток АПК; фізична доступність до продовольства для кожної людини; загальне економічне зростання країни; самозабезпеченість населення і держави продовольством; накопичення запасів продовольства на випадок надзвичайних ситуацій.

Продовжуючи опис фінансово-економічних аспектів безпеки продовольчого ринку, потрібно розуміти, що вона є одним із найбільш важливих факторів економічної політики держави, що спрямована на формування умов для стабільного виробництва продуктів харчування, а також тісно пов'язана із такими складовими національної економічної безпеки, як виробнича, макроекономічна, соціальна, інвестиційно-інноваційна, демографічна, енергетична, фінансова, зовнішньоекономічна [16].

Безпеку продовольчого ринку для кращого наочного сприйняття доцільно розглянути через призму чинників впливу на продовольчу безпеку, які М. М. Дорош розділяє на п'ять груп: економічні, соціальні, комплексні, природні та технологічні. При цьому, до економічних чинників, що безпосередньо є важливими для нашого дослідження, автор включає економічну модель держави, інвестиційну політику, механізм державної підтримки та концепцію розвитку агропромислового комплексу [17]. Крім цього, цікавим та обов'язковим для дослідження є аналіз наукових результатів К. П. Голікової [11], яка з метою формування структури продовольчої безпеки визначає два типи ресурсів: 1) функціональні (система торгівлі і оптових продовольчих ринків; харчова промисловість; агропромисловий комплекс); 2) забезпечуючі (державне управління; система безпечних продовольчих запасів; система природо-охоронних заходів; система ситного регулювання).

Державна політика формування безпеки продовольчого ринку. Сьогодні об'єктивно необхідними є три основні напрямки державної політики України в зазначеній сфері [13]: по-перше, це досягнення повної продовольчої самозабезпеченості у виробництві так званих «стратегічних сільгосптоварів» (пшениця, ячмінь, рис, олійні, м'ясо, молочні продукти) з наступним перетворенням України у великого регіонального експортера цієї продукції; по-друге, формування сильного аграрно-промислового комплексу, стійкого до зовнішніх і внутрішніх загроз, заснованого на збалансованому розвитку всіх регіонів країни; по-третє, формування зовнішньоторговельних умов забезпечення продовольчої безпеки [13].

Загалом, державна політика забезпечення продовольчої безпеки здійснюється на основі механізму, що включає в себе економічні, адміністративні, правові та соціальні важелі, що відповідно направлені на виробничу, обслуговуючу, соціальну та екологічну сфери. При цьому, основним об'єктом управління є продовольчий ринок (попит, пропозиція, ціна, обсяг виробництва, якість та безпека продовольства). Кінцевим же результатом та метою такої діяльності є підвищення якості та рівня життя населення; економічна та соціальна стабільність у суспільстві [18].

Суб'єкти ж забезпечення безпеки продовольчого ринку можуть бути міжнародного, національного та регіонального рівнів. При цього відповідний механізм реалізації цієї мети включає такі складові, як інструментарій та принципи продовольчої безпеки; оцінка; розробка та реалізація програм підвищення рівня продовольчої безпеки; моніторинг та коригування [19].

Крім цього, ґрунтовні дослідження особливостей та умов безпеки продовольчого ринку представлені в роботах В. А. Ляшенко, де автор, визначаючи економічні умови продовольчої безпеки, вказує на перелік напрямів формування державної політики забезпечення продовольчої безпеки:

- 1) самозабезпеченість (ефективний розвиток АПК);
- 2) незалежність (зовнішньоекономічна діяльність у сфері АПК);
- 3) доступність (формування доходів населення);
- 4) якість (забезпечення збалансованого та якісного харчування) [12].

Вищенаведені напрями та умови політики держави щодо безпеки продовольчого ринку можуть також розглядатися і як принципи, тому проаналізуємо це питання більш детально в наступній частині нашого дослідження.

Принципи безпеки продовольчого ринку. Традиційно дослідниками виділяються такі основні умови (принципи) забезпечення продовольчої безпеки держави [20–21]: фізична та економічна доступність продовольства; сталість харчування й стабільність продовольчого ринку; якість харчування й безпека продовольства для споживачів; самозабезпеченість продовольством; продовольча незалежність [20]; збалансованість [21].

Фінансово-економічний механізм безпеки продовольчого ринку. Досліджуючи фінансово-економічні аспекти безпеки продовольчого ринку, необхідно також якісно проаналізувати саме механізм забезпечення продовольчої безпеки країни, що, на думку В. В. Немченко [9] та С. І. Мельник [16], є системою організаційно-економічних та правових заходів, що здійснюються з метою попередження загроз [9]. При цьому, до таких заходів автори зараховує: 1) моніторинг економіки (аналіз та прогнозування загроз безпеці продовольчого ринку, як внутрішніх, так і зовнішніх); 2) формування відповідної нормативно-правової бази щодо створення умов для безпеки агропромислового комплексу; 3) державна підтримка національного виробника (кредитування та підвищення конкурентоспроможності); 4) кооперація та співпраця між виробниками продуктів харчування; 5) дотримання високого рівня захисту життя та здоров'я кінцевих споживачів продовольства; 6) формування системи збалансованості харчових продуктів для різних груп населення [9; 16].

Загрози безпеці продовольчого ринку. Розглядаючи питання економічних аспектів безпеки продовольчого ринку, потрібно обов'язково також дослідити подані фактори і з протилежної сторони, а саме: вивчити особливості та характеристики загроз продовольчій системі країни. Результати аналізу відповідної літератури доводять, що подане питання є особливо актуальним серед вітчизняних дослідників таких, як М. Д. Курляк [22], В. М. Онегіна [23], Р. І. Тринько [24] та багато інших. Так, М. Д. Курляк, класифікуючи загрози продовольчій безпеці України, поділяє її за такими ознаками: по-перше, за напрямами впливу та етапами забезпечення (у процесі виробництва продуктів харчування; під час продовольчих товарів; у процесі логістичної діяльності; під час функціонування ринку; у процесі формування та використання державного продовольчого резерву); по-друге, за індикаторами; по-третє, за їх природою виникнення (природні та суб'єктивні загрози) [22].

При цьому, як вважає В. М. Онегіна, у сучасних умовах найбільшими загрозами продовольчій безпеці є такі: 1) нестабільність фінансово-кредитного забезпечення агровиробників; 2) політична та правова нестабільність (особливо в контексті правової неврегульованості прав власності на землю); 3) висока залежність від природних чинників; 4) низький рівень застосування інновацій у агропромисловому комплексі; 5) низький рівень ефективності регулювання зовнішньої торгівлі; 6) низька платоспроможність населення; 7) малоефективна система контролю за якістю продуктів харчування [23].

Більш детально про види та класифікацію загроз продовольчій безпеці йдеться в роботах І. Б. Манзій. Так, автор здійснює поділ поданих факторів залежно від вибраних шести основних критеріїв: рівень ієрархії; можливість прогнозування; контролювання наслідків; ступінь негативного впливу; ймовірність виникнення; тривалість дії; сфера виникнення [21]. Також, як вважає І. Р. Тринько, до основних загроз безпеці національного продовольчого ринку можна зарахувати такі: 1) зниження виробничого потенціалу агропромислового комплексу; 2) проблеми якісної реалізації та функціонування організаційно-економічних механізмів; 3) зменшення обсягів виробництва АПК; 4) зниження до критичної межі життєвого рівня селян [24].

Напрями оптимізації безпеки продовольчого ринку. Аналізуючи шляхи підвищення якості фінансово-економічних показників продовольчого ринку, потрібно, як вважає К. Б. Козак, досліджувати такі напрями [13]: 1) зростання конкурентоспроможності підприємств АПК та їх інтенсивний розвиток; 2) підвищення купівельної спроможності населення та їх реальних доходів; 3) створення фінансових резервних фондів; 4) забезпечення якісного інформаційно-аналітичного забезпечення.

Висновки. Отже, у роботі проаналізовано концептуальні основи, загрози та напрями вдосконалення фінансово-економічних аспектів безпеки продовольчого ринку; досліджено основні економічні фактори та умови для безпеки продовольчого ринку держави, досліджено принципи формування державної політики у сфері продовольчої безпеки тощо. У цілому, за результатами проведеного аналізу можна сформулювати структурно-логічну схему фінансово-економічних аспектів безпеки продовольчого ринку, яка складається із понятійно-категоріального апарату; економічні, соціальні та інші фактори впливу і складові; методи державного управління; принципи та фінансово-економічних механізм; загрози та перспективні можливості вдосконалення та оптимізації фінансово-економічних аспектів продовольчої безпеки з метою підвищення соціально-економічного розвитку країни.

Література:

- Ткачова Н. М. Інноваційна складова економічної безпеки держави : монографія. Донецьк, 2008. 378 с.
Tkachova, N.M. (2008). Innovatsiyna skladova ekonomichnoyi bezpeky derzhavy: Monohrafiya. [Innovative component of economic security of the state: Monograph], D., 378p. [in Ukrainian].
- Борщевський П. Продовольча безпека країни: стан і тенденції. *Розбудова держави*. 2007. № 6. С. 66–73.
Borshchevsky, P. (2007). Prodovol'cha bezpeka krayiny: stan i tendentsiyi [Food security of the country: state and tendencies], *Rozbudova derzhavy* [State building], 1-6, pp. 66-73 [in Ukrainian].
- Кирилов Ю. Є. Конкурентоспроможний розвиток аграрного сектору економіки України в умовах глобалізації: теорія, методологія, практика : дис.. д-ра екон. наук : 08.00.03. Миколаїв : Миколаївський держ аграрний ун-т., 2015. 434 с.
Kirilov, Y.E. (2015). Konkurentospromozhnyy rozvytok ahrarynoho sektoru ekonomiky Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi: teoriya, metodolohiya, praktyka [Competitive development of the agricultural sector of Ukraine's economy in the context of globalization: theory, methodology, practice], *Mykolayivs'kyu derzh ahraryny un-t.* Mykolayiv [Mykolayiv State Agrarian University – Mykolaiv], 443p. [in Ukrainian].
- Грехова О. Т. Щодо поняття та ознак «продовольчої безпеки». *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. Серія: Економіка. 2014. № 1 (33). С. 90–93.
Grekhova, O.T. (2014). Shchodo ponyattya ta oznak «prodovol'choyi bezpeky» [On the concept and characteristics of “food security”], *Naukovo-vyrobnychyy zhurnal Biznes-navihator, Ekonomika* [Research and Production Journal Business Navigator, Economics], №1(33), pp. 90-93 [in Ukrainian].
- Бабич М. М. Понятійно-категоріальна сутність продовольчої безпеки. *Економіка та держава*. 2017. № 6. С. 39–45.
Babich, M.M. (2017). Ponyatiyno-katehorial'na sutnist' prodovol'choyi bezpeky [Conceptual and categorical essence of food security], *Ekonomika ta derzhava* [Economy and state], №6, pp. 39-45 [in Ukrainian].
- Алексеева Я. Наукові засади визначення продовольчої безпеки. *Збірник наукових праць «Ефективність державного управління»*. 2015. Вип. 42. С.100–107.
Alekseeva, Ya. (2015). Naukovi zasady vyznachennya prodovol'choyi bezpeky [Scientific principles for determining food security], *Zbirnyk naukovykh prats' "Efektyvnist' derzhavnoho upravlinnya"* [Collection of scientific works “Efficiency of public administration”], 42, pp. 100-107.
- Мостова А. Д. Сучасний стан продовольчої безпеки України та методичні підходи до його оцінки. *Причорноморські економічні студії «Економіка та управління національним господарством»*. 2019. № 45. С. 59–68.
Mostova, A.D. (2019). Suchasnyy stan prodovol'choyi bezpeky Ukrayiny ta metodychni pidkhody do yoho otsinky [The current state of food security in Ukraine and methodological approaches to its assessment], *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi "Ekonomika ta upravlinnya natsional'nyy hospodarstvom"* [Black Sea Economic Studies “Economics and Management of the National Economy”], 45, pp.59-67.
- Страшинська Л. В., Грецька Г. А. Основні критерії оцінки рівня продовольчої безпеки України та стратегічні напрями її підвищення. *АГРОСВІТ*. 2011. № 20. С. 6–11.
Strashinska, L.V. (2011). Osnovni kryteriyi otsinky rivnya prodovol'choho bezpeky Ukrayiny ta stratehichni napryamy yiyi pidvyshchennya [The main criteria for assessing the level of food security of Ukraine and strategic directions for its improvement], *AHROSVIT* [AGROWORLD], 20, pp. 6-11.
- Немченко В.В. Продовольча безпека України. *Збірник наукових праць ВНАУ*. Серія: Економічні науки. 2012. Т. 2. № 4 (70). С. 179–183.
Nemchenko, V.V. (2012). Prodovol'cha bezpeka Ukrayiny [Food security of Ukraine], *Zbirnyk naukovykh prats' VNAU. Seriya: Ekonomichni nauky* [Collection of scientific works of VNAU. Series: Economic Sciences], 4(70), 2, pp. 179-183.
- Щербина С. В. Державна політика забезпечення продовольчої безпеки України. *Вісник НАДУ*. 2014. № 2. С. 49–55.
Shcherbina, S.V. (2014). Derzhavna polityka zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky Ukrayiny [State policy of food security of Ukraine], *Visnyk NADU* [NAPA Bulletin], 2, pp. 49-55.
- Голікова К. П. Продовольча безпека держави: сутність, структура та особливості її забезпечення. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. Серія: Економічні науки. 2012. Вип. 22. С. 1–5.

Golikova, K.P. (2012). Prodovol'cha bezpeka derzhavy: sutnist', struktura ta osoblyvosti yiyi zabezpechennya [Food security of the state: essence, structure and features of its maintenance], *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky* [Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences], 22, pp. 1-5.

12. Лященко В. А. Продовольча безпека як складова державної агропродовольчої політики України. *Економіка та держава*. 2008. № 6. С. 99–101.

Pyashenko, V.A. (2008). Prodovol'cha bezpeka yak skladova derzhavnoyi ahroprodovl'choyi polityky Ukrainy [Food security as a component of the state agro-industrial policy of Ukraine], *Ekonomika ta derzhava* [Economy and state], 6, pp.99-101.

13. Козак К. Б. Забезпечення продовольчої безпеки як основи життєзабезпечення й підвищення якості життя населення. *Економіка підприємств харчової промисловості*. 2014. № 3 (23). С. 37–42.

Kozak, K.B. (2014). Zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky yak osnovy zhyt'tyezabezpechennya u pidvyshchennya yakosti zhyt'tya naseleennya [Ensuring food security as a basis for life support and improving the quality of life], *Ekonomika pidpryyemstv kharchovoyi promyslovosti* [Economics of food industry enterprises], 3(23), pp. 37-42.

14. Гойчук О. І. Продовольча безпека: структура, рівні та критерії забезпечення. *Загальні проблеми економіки*. 2003. № 12. С. 12–18.

Goychuk, O.I. (2003). Prodovol'cha bezpeka: struktura, rivni ta kryteriyi zabezpechennya [Food security: structure, levels and criteria of provision], *Zahal'ni problemy ekonomiky* [General problems of the economy], 12, pp. 12-18.

15. Руликівський В. Система показників оцінювання впливу агропромислового комплексу на ефективність забезпечення продовольчої безпеки держави. *Вісник НАДУ*. 2009. № 1. С. 114–121.

Rulivsky, V. (2009). Systema pokaznykiv otsynuyannya vplyvu ahropromyslovoho kompleksu na efektyvnist' zabezpechennya prodovol'choyi bezpeky derzhavy [The system of indicators for assessing the impact of the agro-industrial complex on the effectiveness of food security of the state], *Visnyk NADU* [NAPA Bulletin], 1, pp. 114-121.

16. Мельник С. І. Дослідження категорії «національна продовольча безпека». *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2015. № 1. С. 127–136.

Melnik, S.I. (2015). Doslidzhennya katehoriyi "natsional'na prodovol'cha bezpek" [National Food Security Study], *Naukovyy visnyk Lvivs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya ekonomichna* [Scientific Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs. The series is economic], 1, pp. 127-136.

17. Дорош М. М., Дадак О. О. АПК України як складова світової продовольчої проблеми. *Економіка України*. 2008. № 8. С. 62–66.

Dorosh, M.M. (2008). APK Ukrainy yak skladova svitovoyi prodovol'choyi problemy [AIC of Ukraine as a component of the world food problem], *Ekonomika Ukrainy* [Economy of Ukraine], 8, 62-66.

18. Тернавська І. Б. Державна політика продовольчого забезпечення. *Науковий огляд*. 2013. № 1. С. 52–59.

Ternavska, I.B. (2013). Derzhavna polityka prodovol'choho zabezpechennya [State food policy], *Naukovyy ohlyad* [Scientific review], 1, pp. 52-59.

19. Резнікова О. С. Удосконалення механізму забезпечення продовольчої безпеки в Україні. *Економіка АПК*. 2010. № 5. С. 35–38.

Reznikova, O.S. (2010). Udoskonalennya mekhanizmu zabezpechennya prodovol'choyibezpeky v Ukraini [Improving the mechanism of food security in Ukraine], *Ekonomika APK* [Economics of agro-industrial complex], 5, pp. 35-38.

20. Аграрная политика / под ред. А. П. Зинченко. Москва : Колосс, 2004. 304 с.

Zinchenko, A.P. (2004). Agrarnaya politika [Agrarian policy], М.: Kolos, 304p.

21. Манзій І. Б. Продовольча безпека: структура, принципи, реальні загрози. *Вісник СНАУ*. 2008. Вип. 8/1. С.27–31.

Manziy, I.B. (2008). Prodovol'cha bezpeka: struktura, pryntsyipy, real'ni zahrozy [Food security: structure, principles, real threats], *Visnyk SNAU* [SNAU Bulletin], 8/1, p. 27-31.

22. Курляк М. Д. Формування системи національної продовольчої безпеки України : монографія. Львів : Видавництво «Растр-7», 2018. 232 с.

Kurlyak, M.D. (2018). Formuvannya systemy natsional'noyi prodovol'choyi bezpeky Ukrainy [Formation of the system of national food security of Ukraine], *Monohrafiya*. – L'viv : Vydavnytstvo "Rastr-7" [Monograph. Lviv: Raster-7 Publishing House], 232p.

23. Онегіна В. М. Сучасні загрози продовольчій безпечі в Україні та державне регулювання. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2014. Вип. 149. С. 47–56.

Onegina, V.M. (2014). Suchasni zahrozy prodovol'chiy bezpechi v Ukraini ta derzhavne rehulyuvannya [Modern threats to food security in Ukraine and state regulation], *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu sil's'koho hospodarstva imeni Petra Vasylenka* [Bulletin of the Petro Vasylenko Kharkiv National Technical University of Agriculture], 149, pp. 47-56.

24. Тринько Р. І. Продовольча безпека: аналітична діагностика : монографія. Львів, 2010. 168 с.

Trynko, R.I. (2010). Prodovol'cha bezpeka: analitychna diahnostyka: monohrafiya [Food security: analytical diagnostics: monograph], R.I. Trinko. Lviv, 168 p.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Березовська Людмила Олексіївна, Кириченко Анастасія Володимирівна ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ БІРЖОВОГО РИНКУ КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ.....	4
Новоселецька Анна Олександрівна СТАН КОНЦЕНТРАЦІЇ ТА МОНОПОЛІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	10
Щабельська Валентина Георгіївна, Пологовська Юлія Юріївна, Бикова Марія Дмитрівна ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	19

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗЯМИ ТА ПІДПРИЄМСТВАМИ

Міхал Адам Лешнєвський МОДЕЛЬ КОНКУРЕНТНОЇ ЛЮДИНИ І ПОВЕДІНКОВОЇ ЛЮДИНИ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ – ІНТЕГРАЛЬНИЙ КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ОГЛЯД.....	26
Руденко Ольга Олександрівна КОНЦЕНТРАЦІЯ ВЛАСНОСТІ КОРПОРАЦІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	33

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ ТА КРЕДИТ

Арич Михайло Іванович, Олексин Артур Григорович ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ БЕЗПЕКИ ПРОДОВОЛЬЧОГО РИНКУ.....	42
Бедринєць Мирослава Дмитрівна ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	48
Крупка Ігор Михайлович ДОЛАРИЗАЦІЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ, ЕВОЛЮЦІЯ, НАСЛІДКИ.....	56
Крупка Михайло Іванович, Яремик Марія Мирославівна ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	67
Лисяк Олена Миколаївна, Сагайдак Оксана Миколаївна РЕАЛЬНІСТЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНЕТ-БАНКІНГУ ЯК НАПРЯМКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ.....	76
Новак Анна Федорівна, Юхимчук Яна Миколаївна СУЧАСНИЙ СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....	82
Пожар Євгенія Павлівна ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В ПЕРІОД КРИЗИ.....	88
Серватинська Інна Миколаївна БЮДЖЕТНИЙ МЕХАНІЗМ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	94
Слав'юк Ростислав Анатолійович, Тоцька Олеся Леонтіївна ВЕРИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПАРЕТО ДЛЯ ДОХОДІВ ВІД НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	100
Фоміних Мар'яна Василівна, Парфенюк Анжеліка Сергіївна ОЦІНКА РІВНЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ЗМІЦНЕННЯ.....	109

ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Мамонтова Наталія Анатоліївна, Корнійчук Тетяна Сергіївна ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ І МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ.....	115
--	-----

CONTENT

ECONOMICS AND MANAGEMENT OF NATIONAL ECONOMY

Lyudmyla Berezovska, Anastasiia Kyrychenko, STATE REGULATION OF CAPITAL MARKET IN UKRAINE.....	4
Anna Novoseletska STATE OF CONCENTRATION AND MONOPOLIZATION OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE.....	10
Valentyna Shchabelska, Iuliia Pologovska, Mariia Bykova INNOVATION AND INVESTMENT POTENTIAL OF THE ECONOMY OF UKRAINE.....	20

ECONOMICS, MANAGEMENT OF SECTORS AND ENTERPRISES

Michał Adam Leśniewski MODEL OF COMPETITIVE MAN AND BEHAVIORAL MAN IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT IN AN ENTERPRISE – AN INTEGRATED CONCEPTUAL VIEW.....	26
Olha Rudenok CORPORATIONS' OWNERSHIP CONCENTRATION: THEORETICAL ASPECT.....	33

FINANCE, MONETARY CIRCULATION AND CREDIT

Mykhailo Arych, Artur Oleksyn FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF FOOD MARKET SECURITY.....	42
Miroslava Bedrynets FINANCIAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS.....	48
Ihor Krupka DOLARIZATION OF THE FINANCIAL MARKET OF UKRAINE: CAUSES, EVOLUTION, CONSEQUENCES.....	56
Mykhailo Krupka, Mariya Yaremyk THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF FINANCIAL SUPPORT DIRECTIONS FORMATION FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ECONOMY.....	67
Olena Lysyak, Oksana Sahaidak REALITY AND PROSPECTS OF INTERNET BANKING AS A DIRECTION OF DIGITALIZATION IN UKRAINE	76
Anna Novak, Yana Yukhimchuk CURRENT STATE AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN MARKET OF NON-BANK FINANCIAL SERVICES.....	82
Ievgeniya Pozhar OPTIMIZATION METHODS OF FINANCIAL SUSTAINABILITY OF THE ENTERPRISE DURING THE CRISIS.....	88
Inna Servatynska BUDGET MECHANISM: CHALLENGES OF TODAY.....	94
Rostyslav Slav'yuk, Olesia Totska VERIFICATION OF THE PARETO PRINCIPLE FOR INCOME FROM SCIENTIFIC ACTIVITY OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS OF UKRAINE.....	100
Maryana Fominykh, Anzhelika Parfenyuk ASSESSMENT OF THE LEVEL OF DEBT SECURITY OF UKRAINE AND DIRECTIONS FOR ITS STRENGTHENING.....	109

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

Nataliya Mamontova, Tetyana Korniychuk FEATURES OF ACCOUNTING RECEIVABLES ACCORDING TO NATIONAL AND INTERNATIONAL STANDARDS.....	115
---	-----

Наукове видання

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»
СЕРІЯ «ЕКОНОМІКА»**

Науковий журнал (щоквартальник)

№ 21(49)

Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2021. № 21(49). 122 с.

Scientific notes of Ostroh Academy National University, «Economics» series: scientific journal. Ostroh : Publishing NaUOA, June 2021. № 21(49). 122 p.

Научные записки Национального университета «Острожская академия», серия «Экономика»: научный журнал. Острог : Изд-во НаУОА, июнь 2021. № 21(49). 122 с.

Головний редактор *Ю. В. Шулик*

Заступник головного редактора *Л. В. Козак*

Відповідальний редактор *О. І. Дем'янчук*

Комп'ютерна верстка *Н. О. Крушинської*

Художнє оформлення обкладинки *К. О. Олексійчук*

Коректор *А. О. Самсонюк*

Коректор англomовних текстів *Р. Т. Шулик*

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 14,18. Наклад 100 пр. Зам. № 53–21.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «Times New Roman».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.

Виготовлено ФОП Свинарчук М. В.
Тел. (+38068) 68 35 800, e-mail: 35800@ukr.net.